

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
Fırat University Journal of Social Science
Cilt: 18, Sayı: 1 Sayfa: 261-278, ELAZIĞ-2008

ÖĞRETİM ÜYELERİNİN SPOR ETKİNLİKLERİNİN SOSYOLOJİK OLARAK İNCELENMESİ (DOĞU ANADOLU ÖRNEĞİ)*

*Sociological Investigation Of Sport Activities Of Lecturers
(East Anatolian Sample)*

Mikail TEL

Fırat Üniversitesi, Sivrice Meslek Yüksekokulu,
Elazığ. mtel@firat.edu.tr

Bahadır KÖKSALAN

Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Elazığ. bkoksalan@firat.edu.tr

ÖZET

Bu çalışmanın amacı; Doğu Anadolu Bölgesi'nde bulunan beş üniversitede görev yapan öğretim üyelerinin boş zaman etkinlikleri içinde hangi sporu tercih ettiklerini ve ne sıklıkla katıldıklarını bazı değişkenlerle spor yapma sıklıklarını, tercih etme nedenlerini ve yapmak istedikleri spor branşlarını tespit etmektir. Öğretim üyelerinde spor etkinliklerinin “arasıra ve sıklıkla” izlendiği görülürken, spor faaliyetlerine katılma durumları “arasıra ve nadiren” yüksek olarak görülmektedir. Erkek öğretim üyeleri, kadın öğretim üyelerine göre “her zaman, sıklıkla, arasıra” yüksek oranlarda spor yapmaktadırlar. Yaşları genç olan öğretim üyeleri ve yardımcı doçent kadrosunda bulunanların “her zaman” spor yapma oranları yüksek değerdedir. Nadiren spor yapma oranı yaş seviyesi arttıkça oran olarak ta artmaktadır. Öğretim üyelerinin spor yapma alışkanlıklarına bakıldığında, erkek öğretim üyeleri yürüyüş ve futbolu tercih ederken, kadın öğretim üyeleri; yürüyüş, halk oyunları ve modern danslar tercih etmektedirler. Kadın öğretim üyeleri; basketbol, avcılık, vücut geliştirme, kayak, dağcılık, kürek ve binicilik gibi faaliyetlere katılmadıkları görülmüştür. Sağlığını korumak için spor yapmak en yüksek oranda tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Spor, Öğretim Üyeleri ve Spor.

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the frequency of being busy with sport activities, the preferences of sport activities, the reasons of these preferences and the favourite sport activities of the lecturers in five universities of East Anatolian Region. It is detected that, lecturers “sometimes or often” follow sport activities and they are “sometimes or rarely” busy with sport activities. Male lecturers are “always, often or sometimes” busy with sport activities when compared with female lecturers. The frequency of being “always” busy with sport activities of young lecturers is at higher rates. Rarely being busy with sport activities rates increase by getting older. When the habits of being busy with sport activities of lecturers are observed, it is detected that male lecturers prefer walking and football and female lecturers prefer walking, folk dancing and modern dancing. Female lecturers are detected to be never busy with the activities of such as basketball, hunting, body forming, skiing, mountain climbing, shoveling and horsemanship. Being busy with sport activities for protecting health is at high rates.

Key Words: Sport, Lecturers and Sport.

* Bu makale, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı'nda kabul edilen “Öğretim Üyelerinin Boş Zaman Etkinlikleri Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Doğu Anadolu Örneği” başlıklı doktora tezinden çıkarılmıştır.

GİRİŞ VE AMAÇ

Günümüzde, çalışma hayatının ve diğer etkinliklerin yoğun, yorucu, rutin, sıkıcı ve stresli olması, boş zaman değerlendirme etkinliklerini, yaşamımızın vazgeçilmez önemli bir parçası yapmış ve yenilenme, dinlenme, yeniden toparlanma aracı haline getirmiştir. Bu durum kişilerin boş zamanlarını değerlendirmelerine yönelik çok seçenekli hizmetler sunan, yeni birçok sektörün oluşmasını sağlamıştır. Yeni oluşan bu sektörler, toplumda çalışan tüm bireylere alternatifi bol etkinlikler sunmaktadır.

Boş zaman, kişinin çalışmadığı, yaşam zorunluluklarının ve biçimsel görevinin dışında kalan ve kişinin kendi isteği yönünde harcayabileceği zamandır (Tezcan, 1982:10 - Kılbaş, 2001:28). Bu tanıma göre, boş zaman aslında çok önemli bir yaşam dilimini oluşturmaktadır. Bu alanda en sık kullanılan iki sözcük olan boş zaman ve rekreasyon, bir ölçüde örtüştüğü halde, aynı anlama gelmemektedir. Rekreasyon, yukarıda tanımlanan boş zamanın çeşitli etkinliklerle değerlendirilmesi olarak kabul edilmektedir. Aristo, boş zaman etkinliğini, “başka bir amaç olmadan, sadece yapmak için yapılan bir etkinliğin içinde bulunma durumu” şeklinde ifade etmektedir (Kraus, 1971:254). Fransız sosyologlarından Dumazedier de, boş zaman etkinliğini- rekreasyonu şöyle tanımlamaktadır: “Boş zaman etkinliği, kişinin çalışma, ailevi ve toplumsal zorunluluklar dışında, rahatlamak, bilgisini ve topluma katılımını artırmak için kendi isteğiyle yaratıcı kapasitesini harekete geçirdiği herhangi bir etkinliktir” (Kraus, 1971:256).

Bireylerde ekonomik verimliliğin artması, çalışma koşullarının iyileştirilmesi ile ortaya çıkan boş zamanın bilinçli bir şekilde değerlendirilmesi, günümüz toplumlarının öncelikli problemlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu durum, aynı zamanda kalkınma kriterlerinden birisi olarak kabul edilmektedir. İnsanların toplumsal isteklerini karşılamaları, fiziksel ve ruhsal sağlıklarını koruyabilmeleri büyük ölçüde boş zamanda yaptıkları faaliyetlerle yakından ilgilidir (Eurofit, 1995). Kişileri yoğun, yorucu, rutin ve sıkıcı olan iş hayatının streslerinden uzaklaştırmak; genellikle dinlendirici rahatlatıcı ve yeniden toparlayıcı özelliğe sahip olan rekreatif nitelikli boş zaman faaliyetleriyle gerçekleşebilmektedir. Birçok araştırmacı, organizmanın strese karşı negatif yönde tepkisi sonucu, migren, ağrılar, allerjiler, ülser, ishal, kabızlık ve zihinsel rahatsızlıklar gibi hastalıkların oluştuğu noktasında birleşmektedir. Stres, kronik kalp rahatsızlığı, felç, yüksek tansiyon, kanser, şeker hastalığı, şişmanlık gibi hastalıkları ise artırıcı faktör olarak kabul edilmektedir (Finney, 1979 - Eurofit, 1995). Çalışmalarda, boş zamanın pozitif kullanımının artmasının kendini gerçekleştirme ve ruhen sağlıklı kişilerin oluşmasına katkıda bulunduğu ifade edilmektedir (Passmore- French, 2001:67).

Boş zamanların değerlendirme faaliyetleri içinde spor, önemli bir yer tutmaktadır. Spor, nitelikleri itibariyle yalnızca bir boş zaman faaliyeti olarak da düşünülmemelidir. Sporun nitelik ve öneminin günümüzde anlaşılması ve yaygınlaşmasında, boş zamanın sportif faaliyetlerle doldurulmasının yeri küçümsenemez.. “Kitle sporu”, “yaşam boyu spor”, “herkes için spor” ve “sağlıklı yaşam için spor”, gibi sloganlarla, farklı cins, meslek ve statüdeki bireyleri aktif olarak spora çekebilme yollarından birisi de boş zaman faaliyetlerinde spor yapma eğilimlerini teşvik edilmiştir (Erkal, 1982:133).

Çağımız hızlı değişim ve gelişimin en yoğun olduğu dönemini yaşamaktadır. Her toplumsal kurum gibi, sporun da bu değişme ve gelişmelerden etkilendiği muhakkaktır. Spor dinamik yönüyle kitlelerin büyük bir bölümünün ilgisini çekmekte, sağlığın simgesi, barışın, dostluğun ve kültürel yaklaşmanın odak noktası olarak kabul edilmektedir. Spor, günümüzde bir boş zaman uğraşı, sağlık ve zinde kalma aracı, büyük bir ekonomik sektör, ticari, propaganda ve reklam aracı haline gelmiştir (Yetim, 2000).

Toplumdaki bireylerin sağlıklı olması, kendini tanıması, yetenek ve yeterliliklerinin farkında olması, potansiyelini tümüyle gerçekleştirebilmesi için boş zamanlarını bilinçli bir biçimde değerlendirmesi gerekir. İnsan organizmasının sağlıklı kalabilmesi ve dinamikliği, bireyin hareketliliğine bağlı olması nedeniyle, sportif etkinliklere katılmak çocukların ve gençlerin bedensel, ruhsal gelişimi ve sosyalleşmesi, yetişkin ve yaşlıların sağlıklı yaşayabilmeleri için zorunludur (Çamlıyer, 1992:240).

Spor, bireyin bedensel, ruhsal ve sosyal gelişimini sağlayan bir eylem biçimidir. Bireysel gibi görülen spor, mekan, ortam, hedef ve yapılış şekliyle sosyaldır ve sosyal çevrede yapılır. Modern toplumlarda, boş zamanların değerlendirilmesinde en çok başvurulan yollardan birisidir. Boş zaman etkinliklerine katılan bireylerin hepsinin, katılmayanlara oranla fiziksel bakımdan sağlıklı ve sağlam oldukları geniş ölçüde kabul edilen bir gerçektir. Sportif etkinlikler, insanın tüm organlarının gelişmesine katkı sağlar. Bazı etkinlikler dolaşımı artırır. Açık havada yapılan sportif faaliyetler, insanı bir bütün olarak sağlıklı bir yapıya ve yaşantıya götürür. Özellikle açık hava boş zaman etkinlikleri, ruh bozukluklarını ve hastalıklarını önler ve azaltır. Ayrıca, boş zamanların değerlendirilmesinden, bireyin zihinsel rehabilitasyonunun da önemli ölçüde yararlanılmaktadır (Tezcan, 1982:38-39).

Çağımızın gelişen toplumlarında hızla artan nüfus, çarpık kentleşme, karmaşık sanayileşme, eğitim kurumlarının yetersizliği ve toplumun eğitim sorunları, medyanın aşırı tüketimi teşvik eder ve ahlaki değerleri yok eden yayınları bireyleri mutsuzluğa, bunalıma ve yalnızlığa sürüklemektedir. Çağımızda modern hayat dediğimiz yaşayış biçimi, insan organizmasını giderek yıpratmaktadır. İnsanın çalışma ve yaşama şartları

sanayileşmenin, çarpık kentleşmenin yarattığı kapalı, kirli, ve bunaltıcı atmosferinde gittikçe bozulmaktadır. Üst üste yığılmış evler, dar ve kirli sokaklar, hıncahınc dolu toplu taşıma araçları, sanayileşmenin ve iş hayatının yıpratıcı monoton ve yıpratıcı iş düzeni kirlenmiş çevre, insanı bulanıma itmektedir. Bu tür olumsuzluklar insan sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir. Kentlerin bu olumsuz havasına, insanların asık suratları, hırçın ve soğuk davranışları eklenmektedir. Ayrıca, kent hayatı insanları yalnız, korkak, samimiyetsiz, çaresiz ve sağlıksız varlıklar haline getirmektedir. Yani insanlar hareketsiz tekdüze bir hayat yaşamak durumuyla karşı karşıya gelmektedir. İnsanın hareketsiz kalması, mahkum olabileceği en tehlikeli hastalıktır. İnsan organizması hareketsiz kaldığında kasları zayıflar, eklemleri işlerliklerini kaybeder, kas sinir iş birliği aksayarak temel beceriler kaybolur. İnsanlar hastalıklara karşı direncini yitirmiş, cansız, dirençsiz varlıklar haline gelirler. Bu tür olumsuzluklardan kurtulmanın yollarından birisi ve belki de en önemlisi sportif aktivitelerdir (Erkan, 1982:17-18).

Uygarlığın yıpratıcı, insanın moral gücü üzerinde zararlı etkileri olan hareketsiz yaşayış biçimi ve onun sonuçlarından korunmanın en önemli yönü zinde, genç ve güzel kalabilmektir. Bunun en iyi yolu yaşam boyu spordur. Yaşam boyu spor insan ömrünün her döneminde gerekli ve yararlı bir uygulamadır (Erkan, 1982:19). Spor, sadece boş zaman faaliyeti olarak tanımlamak ve algılamak doğru olmaz. Günümüzde spor, ulaştığı nokta itibarıyla ekonomik, sosyal, kültürel, politik ve yarışmaya yönelik haliyle kitleler üzerinde bıraktığı etki ve yarattığı imkanlar çok büyüktür. Ancak, spor bu fonksiyonlarının yanında, insanların boş zamanlarında da, dinlenme, eğlenme, macera, yarışma, sosyal ilişki, sağlıklı olma ve daha birçok amaçla yaptıkları aktivitelerdir.

Spor, boş zaman değerlendirme faaliyetleri içinde en çok tercih edilenidir (Pulur, 2003:428). Çünkü spor, her yaştan ve cinsten insanın her türlü rekreatif ihtiyaçlarına cevap verebilecek güce ve özelliğe sahip bir sosyal olgudur. Spor, açık veya kapalı alanlarda, araçlı ve araçsız, hafif veya sert, ferdi veya grup olarak, zamana karşı veya zaman mevhumu olmadan, milli veya milletler arası yapılabilen ve daha birçok özelliği, çeşiti, değişkenliği ve sosyalliği ile insanlara birçok alternatif sunabilmektedir. Boş zamanları değerlendirmenin temel amacı, bireye sağlık, mutluluk, dinlenme, eğlenme ve kişilik bütünlüğü kazandırmak ve böylece toplumun gelişmesine de olumlu katkıda bulunmaktır. Boş zamanların değerlendirilmesi kişiye ve topluma insanca yaşama anlayışını ve katkısını yaptığı ölçüde olumludur. Beden eğitimi ve spor aktiviteleri; sağlık, boş zamanları değerlendirme, performans, kendine güven, kişiler arası ilişkiler ve aktif yaşam tarzı alışkanlıklarının kazanılması amacıyla yapılmaktadır (Lumpkin,

1990:8). Eğitimciler, ülkede düzenli olarak spor yapanların çoğalmasi ile o ülkenin uygar olmasının bir göstergesi olarak kabul etmektedirler (Sunay, 2000:64).

Yapılan birçok boş zaman değerlendirme araştırmalarında, (Karaküçük, 1995 - Kutlu, 1994-Aytaç, 1991-Abadan,1961) boş zaman değerlendirme faaliyetlerinin kullanımı, eğitime paralel olarak artmaktadır. Ülkemizde, en üst düzeyde eğitimli ve eğitim veren bireyleri, üniversitelerdeki öğretim üyeleri oluşturmaktadır.

Öğretim üyeliği kutsal bir meslek olmakla birlikte aynı zamanda oldukça stresli bir meslektir. Her iki tarafı keskin bir kılıç olan boş zamanın (Karaküçük, 1995) istenilen yönde kullanılabilmesi toplumun öncü grubu olan üniversite öğretim üyeleri için bu noktada önemlilik arz etmektedir. Öğretim üyelerinin boş zamanlarında yaptıkları etkinliklerden biride spor aktiviteleridir.

Bu çalışmanın amacı; Doğu Anadolu Bölgesinde bulunan beş üniversitedeki öğretim üyelerinin boş zaman etkinlikleri içinde spor yapma sıklıkları, hangi sporu tercih ettiklerini, yapmak istedikleri sporları branşları spor yapma amaçlarını belirlemektir. Ayrıca, öğretim üyelerinin spor yapma sıklıklarının bazı bağımsız değişkenlerle (cinsiyet, yaş, unvan) karşılaştırılması araştırmanın amaçlarındandır.

MATERYAL VE YÖNTEM

Bu araştırmanın evrenini, Doğu Anadolu Bölgesi' nde bulunan; Atatürk, Fırat, Kafkas, İnönü, 100. Yıl Üniversitelerinde, çeşitli fakültelerde görev yapan (2558 kişi) öğretim üyeleri oluşturmaktadır. Örneklem grubunu ise; çalışma evreninde ki 2558 öğretim üyesinin % 30' u (793) öğretim üyesi oluşturmaktadır. Anketlerden geri dönen ve değerlendirmeye tabi tutulan 468'i işlem görmüştür. Anketlerin geri dönüş oranı % 59 olarak görülmüştür.

Araştırmada bilgi toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından geliştirilen anket kullanılmıştır. Ankette 21 soruya yer verilmiş kişisel bilgilerin dışındaki sorularda birden fazla seçeneğin işaretlenebileceği bir yöntem uygulanmıştır. Anketle, elde edilen bilgiler frekans ve yüzde olarak tablolaştırılarak, yorumlanmıştır. Ayrıca, araştırmada genel bir eğilimin, belirlenmesi amacı ön planda tutulduğu için bu değerler arasında detaylı bir ilişki aranmıştır. Öğretim üyelerinin yaş, cinsiyet, unvan gibi değerşkenlerle etkinliklere katılma sıklıkları arasındaki ilişki Ki Kare tekniği kullanılarak incelenmeye çalışılmıştır. sportif etkinliklere katılma sıklığı, yeri, nedenleri ile karşılaştırılarak belirlenmeye çalışılmıştır.

BULGULAR VE YORUMLAR

Rekreasyon faaliyetleri kişinin etkinliklere katılım tarzları göz önüne alınarak sert veya yumuşak (Abadan, 1961:23) ya da aktif veya pasif (Köknel, 1993:350) olarak da gruplandırılmaktadır. Buna göre spor etkinliklerini izlemek yumuşak veya pasif, etkinliklere katılmak ise, sert veya aktif etkinlik olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 1'e bakıldığında, Öğretim üyelerinin %37.6' sı arasında, % 29.7'si nadiren, %20.9'u sıklıkla ve % 5.6' sı her zaman sportif aktivitelere katıldıkları, % 6.2'si nin de hiç katılmadıkları görülmektedir. Sportif aktiviteleri izleme oranları ise; %33.8' i arasında, %24.4'ü sıklıkla, %19.2' si nadiren, %11.8' i her zaman, % 10.9' ununda spor aktivitelerini "hiç izlemedikleri" şeklinde sıralanmaktadır.

Tablo1: Öğretim üyelerinin Spor Yapma ve İzleme Durumları

Spor yapma ve izleme durumu	Herzaman		Sıklıkla		Ara sıra		Nadiren		Hiç		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Spor Yapan	26	5,6	98	20,9	176	37,6	139	29,7	29	6,2	468	100
Spor İzleyen	55	11,8	114	24,4	158	33,8	90	19,2	51	10,9	468	100

Öğretim üyelerinde pasif katılım ile aktif katılım arasında büyük fark yoktur. Bunun nedeni aktif ve pasif katılıma aynı kişiler farklı zamanlarda katılabilir. Bir kişi halı sahada futbol oynadıktan sonra televizyonda bir futbol maçı veya herhangi bir program izleyebilir

Pasif katılım, etkinlik çeşitlerine göre değişmektedir. Bir futbol maçını evde televizyon karşısında uzanarak veya oturarak seyretmek ile çeşitli uğraşlar vererek ve açık hava imkanlarından yararlanarak izlemek arasında büyük farklar bulunmaktadır. Bu faaliyetlerin her iki şekli de pasif rekreasyon faaliyetlerine girmekle beraber, pasiflik dereceleri farklıdır. Pasif katılım, çoğu zaman aktif katılımın önemli bir ön basamağını oluşturmaktadır. Futbol maçını izleyen bir kişi, zamanla futbola ilgi duyacak onu sevecek ve futbolu aktif olarak yapmaya başlayacaktır (Karaküçük, 1995:67).

Öğretim üyelerinin yaklaşık % 27' si sporu sıklıkla yaptığını belirtmiş, bu durum "Doğu İlleri Öğretmenlerinin Rekreasyonel ve Sportif Aktiviteye Katılım Düzeyleri" (Kutlu, 1994) ile Karaküçük'ün "Rekreasyon Araştırması" ile paralellik arz etmektedir. Ayrıca, 1989 yılı Alman Cumhuriyeti Büyük firmalarda çalışanların ve firma sporcularının öğrenim durumlarında % 30.2' lik dilimi akademisyenler oluşturmaktadır (Voigt, 1998:152). Türkiye Genelinde düzenli olarak spor yapma oranı %1-2' lerde iken (İmamoğlu, 1992:16), Akademisyenlerin %27' lik oran azımsanmayacak durumdadır. Sonuç olarak Türkiye' de spor yapma oranı eğitimle beraber artmaktadır, denebilir.

Aktif olarak spor yapmanın; güç, dayanıklılık, çabukluk, beceriklilik gibi bedensel özelliklerinin yanında sağlıklı kalmak, günlük yaşamdaki hareketsizliğin ortadan

kaldırılması, kendini gerçekleştirme, monotonluktan çıkma centilmenlik dayanışma, kendini tanıma, riziko üstlenmeye hazır olma, sosyalleşme ve rehabilitasyon gibi bir çok bireysel ve toplumsal faydası vardır (Voigt, 1998:107). Spor yapmak, yapan birey ve toplum için oldukça önemlidir. Bundan dolayı spor yapmaya iten nedenlerin araştırılarak, toplumun öncü gurubu olan akademisyenlerine ve toplumun tüm bireyelerine benimsetilerek her hangi bir aktivitenin içine çekilmelidir.

Tablo2: Spor Yapma Sıklıkları İle Cinsiyetleri Arasındaki İlişki Durumu

Cinsiyet	Her Zaman		Sıklıkla		Arasına		Nadiren		Hiç		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kadın			8	14.5	14	25.5	24	43.6	9	16.4	55	100.0
Erkek	26	6.9	90	21.8	162	39.2	115	27.8	20	4.8	413	100.0
Toplam	26	5.6	98	20.9	176	37.6	139	29.7	29	6.2	468	100.0

$$x^2 = 21.599 \quad sd= 4 \quad p= 0.000$$

Tablo 2' de, öğretim üyelerinin cinsiyet ile spor yapma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($x^2=21.599$, $sd=4$, $p<0.05$). Spor yapma oranı, erkek öğretim üyelerince % 6.9 oranında "her zaman" yapılmaktadır. Spor yapma oranı erkek öğretim üyelerinde; sıklıkla % 21.6, arasıra % 39.2, nadiren % 27.8 ve hiç yapmama oranı da %4.8 olarak görülmektedir. Kadın öğretim üyelerince spor yapma oranı "nadiren" en yüksek oranda % 43.6 görülmekle beraber; arasıra % 25.5, sıklıkla % 14.5 ve hiç yapmama oranı da % 16.4 olarak görülmektedir.

Erkek öğretim üyeleri, kadın öğretim üyelerine göre "her zaman" yüksek oranlarda spor yapmaktadırlar. Yine, erkek öğretim üyeleri kadın öğretim üyelerine göre "sıklıkla, arasıra" daha çok sportif aktivitelere katılmaktadırlar. "Nadiren ve hiç spor aktivitelere katılmama" kadın öğretim üyelerinde oran olarak daha yüksek değerdedir.

Gelişim düzeyleri farklı toplumlarda, spora bakış açısı da farklılaşmaktadır. Gelişmiş ülkelerde kadınların spora katılım oranı fazla iken, gelişmekte olan ülkelerde ise bu oran düşüktür. Çünkü bu toplumlarda kadın, hala yalnızca doğurganlık için yaratıldığı, ter yerine parfüm kokması, aktif yaşam yerine pasif yaşamı seçmesi beklenmektedir. Spora katılımda ise, tenis, yüzme, paten gibi artistik ve estetik branşları seçmesi önerilmektedir (Açıkada, 1990:183).

Kadın öğretim üyelerinin akademik çalışma, dersler, danışmanlıklar gibi çalışmalarının yanında kadınların aile içindeki görevi ve toplumdaki sorumlulukları gibi zorunluluklardan, sportif aktivitelere çok fazla zaman ayıramadıklarını, "nadiren" sportif aktivitelere katıldıklarını söylemek mümkündür.

Yapılan araştırmalarda evli bayanlar (işli olmayan ev hanımları) daha çok boş zamanları olmalarına rağmen, daha az oranlarda spor yapmaktadırlar. Kadının ailedeki

aşırı yükü onun spor yapmasını engellemektedir (Hergüner - Serarslan, 2000:195). Ayrıca kadının sosyal statüsü, sosyal normlar ve geleneksel sebepler onun spor yapmasında etkili olabilmektedir. Orta ve üst tabakadaki bayanlar, alt tabakadaki bayanlara göre daha fazla spor yapmaktadırlar (Heinemann, 1990:215)

Toplumun tüm kesimlerinde, spor yapma oranlarına bakıldığında erkekler, kadınlara oranla daha yüksek oranlarda spor yapmaktadırlar. Bu durum, geçmişteki ataerkil bir aile yapısının etkilerinin bir belirtisi ve uzantısı şeklinde açıklanabilir.

Tablo 3: Öğretim Üyelerinin Spor Yapma Sıklıkları İle Yaşları Arasındaki İlişki Durumu

Yaş	Her zaman		Sıklıkla		Ara sıra		Nadiren		Hiç		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
30 ve altı	5	19.2	3	11.5	7	26.9	9	34.6	2	7.7	26	100.0
31- 40	17	6.6	53	20.5	91	35.3	81	31.4	16	6.2	258	100.0
41-50	3	2.1	32	22.2	63	43.8	37	25.7	9	6.3	144	100.0
51 ve üstü	1	2.5	10	25.0	15	37.5	12	30.0	2	5.0	40	100.0
Toplam	26	5.6	98	20.9	176	37.6	139	29.7	29	6.2	468	100.0

$$x^2 = 18.626 \quad sd=12 \quad p= 0.098$$

Tablo 3' den, öğretim üyelerinin yaş ve spor yapma sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmemekle ($x^2 = 18.626$, $sd=12$, $p>0.05$) birlikte, rakamsal olarak bazı farklılıklar görülmektedir. 30 yaşından küçük yaş grubundaki öğretim üyelerinde spor yapma oranları; nadiren % 34.6, arasıra % 26.9, her zaman %19.2 ve sıklıkla % 11.5 olarak görülmektedir. 31-40 yaş grubu öğretim üyelerinde spor yapma oranı; arasıra % 35.3, nadiren % 31.4, sıklıkla % 20.5 olarak görülmektedir. 41-50 yaş grubu öğretim üyelerinde spor yapma oranı: arasıra % 43.8, nadiren % 25.7, sıklıkla %22.2 olarak görülmekle beraber, 51 ve üstü yaşlardaki öğretim üyelerinde ise; arasıra %37.5, nadiren % 30.0, sıklıkla % 25.0 olarak yapılmaktadır.

Bu tablodan genel olarak, genç öğretim üyelerinin 30 yaş ve altı “her zaman” %19.2 sportif aktivitelere yöneldiği görülmektedir. 31ve üstü yaş grubundaki öğretim üyelerinin ise “sıklıkla, arasıra ve nadiren” sportif aktiviteleri tercih ettiği görülmektedir. 41-50 yaş grubundaki öğretim üyelerinin % 43.8 gibi bir rakamla “arasıra” sportif aktivitelere katıldıkları görülmektedir.

Tablodan genel olarak yaşla birlikte “her zaman” sportif aktivitelere katılma oranında bir azalma olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmalarda, yaşla birlikte spor yapma oranında bir azalma olduğu belirlenmiştir. Bunun nedeni ise, genç yaştaki insanların daha enerjik, hareketli olmaları ve bu enerjilerini en doğal yollardan biri olan sportif aktivitelerle harcadıkları söylenebilir (Voigt, 1998:94).

İnsan hayatında genç, yetişkinlik safhası 20-30 yaş dönemini kapsar. Bu dönem, biyolojik olarak en uygun koşulların olduğu ve buna bağlı olarak da, fiziksel

performansın en yüksek kapasitesine ulaştığı dönemdir. Orta yaş döneminde (35-45), fiziksel aktivite genellikle azalır, vücut yağı artar. Geç orta yaş döneminde (45-65), bayanlarda menopoz başlar ve erkeklerde de benzer şekilde seks hormonlarının miktarında azalma olur (Özbek, 1999). Yaş seviyesine göre sportif aktivitelere katılmak önemlidir. Doktor kontrolünde düzenli ve kontrollü yapılan aktiviteler yaşın insan üzerindeki olumsuz etkisini azaltmaktadır. Toplumun öncü gurubu olan öğretim üyelerinde, masa başında ve hareketsiz bir yaşam tarzının ve yaşlanmanın olumsuz etkilerini azalmanın en kolay ve ucuz yolu sağlık için spor yapmak olacaktır.

Tablo 4: Spor Yapma Sıklıkları İle Unvanları Arasındaki İlişki Durumu

Unvan	Her Zaman		Sıklıkla		Arasıra		Nadiren		Hiç		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Prof. Dr.	2	2.6	22	28.2	21	26.9	28	35.9	5	6.4	78	100.0
Doç. Dr.	2	1.9	24	23.1	41	39.4	29	27.9	8	7.7	104	100.0
Y.DoçDr.	22	7.7	52	18.2	114	39.9	82	28.7	16	5.6	286	100.0
Toplam	26	5.6	98	20.9	176	37.6	139	29.7	29	6.2	468	100.0

$$x^2 = 13.928$$

$$sd=8$$

$$p = 0.084$$

Tablo 4' ten unvan ile spor yapma sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmemektedir ($x^2=13.928$, $sd=8$, $p>0.05$). Profesör kadrosundaki öğretim üyelerinin spor yapma oranları; nadiren % 35.9, arasıra % 26.9, sıklıkla %28.2 olarak görülmektedir. Doçentlerin spor yapma oranları; arasıra % 39.4, nadiren % 27.9, sıklıkla % 23.1 olarak görülürken, yardımcı doçentlerde spor yapma oranları; arasıra % 39.9, nadiren % 28.7, sıklıkla % 18.2 olarak görülmektedir.

Unvan ile spor yapma sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmasa da “her zaman” spor yapma oranı, yardımcı doçentlerde yüksek oranlarda görülmektedir. “Arasıra” spor yapma oranı da doçentler de yüksek olarak görülmektedir. Profesörler ise yüksek oranlarda “nadiren” spor yapmaktadırlar.

Spora katılımında yaşın önemli bir faktör olduğu bilinmektedir. Yardımcı doçent kadrosundaki öğretim üyelerinin yaşlarının genç olduğu düşünüldüğünde bu oran, yardımcı doçent kadrosundaki öğretim üyelerinin sportif aktivitelere daha yüksek oranlarda katıldıkları söylenebilir.

Genel olarak eğitim seviyesi yüksek olan insanların, sportif aktivitelere daha fazla katıldıkları bilinmektedir (Karaküçük, 1993-Erkal, 1992). Araştırma evreninde ki bireyler eğitim seviyesinin en zirvesinde olduğuna göre, spor yapma oranlarının birbirine yakın değerlerde olması beklenen bir sonuçtur.

Eğitim, sporun en önemli boyutlarından birisidir. Spor, bu boyutuyla ele alındığında iki şekilde değerlendirilmesi gerekir. Spor için eğitim ve eğitim için spor. Spor için eğitimde spor, amaçtır ve sporun en üst düzeyde gerçekleştirilebilmesi için

eğitimden yararlanır. Tüm dünyada eğitimin temel amacının, eğitilen bireye, içinde yaşadığı toplumun değerlerinin aktarılması, uzun vadede onu toplumun yetkin, dengeli ve üretken bir üyesi haline getirmesi, dolayısıyla da toplumsal entegrasyonu temin etmek ve sürdürmek olduğu açıktır. Ancak, her ülke kendi eğitim politikasına göre eğitimin amaçlarını, süresini ve kapsamını belirleyerek uygular (Hoffman, 1992:234).

Günümüzde, spordan beklenen hem sosyalleşme ve sosyal dayanışma süreçlerini oluşturmanın, hem de bu süreçlerde erişilen hususları korumanın; yani, sosyal entegrasyonun aracı olarak yararlanılmaktadır. Sivil toplum örgütlerinin etkin bir biçimde fonksiyonel olduğu Almanya da, her dört yurttaştan biri bir spor kulübünün aktif üyesidir. Bu ülkede engelliler ve hatta çocuklu annelere yönelik spor programlarının varlığı, çağdaş endüstriyel bir toplumda sporun yerini göstermektedir (Voigt, 1995: 95).

Ülkemizde de spor, temel eğitim programı içinde, beden eğitimi dersleri ile yerini almıştır. Eğitim eşitliğinden yararlanılarak toplumun tüm bireyelerine beden eğitimi dersi ile spor yaptırmak amaçlanmıştır. Beden Eğitimi derslerinin temel amacı ise, Atatürk İlke ve İnkılapları, Anayasa, Milli Eğitim Temel Kanunu ve Türk Milli Eğitimin temel amaçları doğrultusunda; öğrencilerin gelişim özellikleri de göz önünde tutularak, onların kişisel ve toplumsal yönden sağlıklı, mutlu, iyi ahlaklı ve dengeli bir kişilik sahibi, yapıcı, yaratıcı ve üretken, milli kültür değerlerini ve demokratik hayatın temel ilkelerini benimsemiş fertler olarak yetiştirilmesi olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda, Eğitimin tüm katmanlarından geçen öğretim üyelerinin, “Milli Eğitim Temel Kanunu ve Türk Milli Eğitimin Temel Amaçları” doğrultusunda spor yapma oranlarının yüksek çıkması gerekir. Fakat öğretim üyelerinin spor yapma alışkanlıklarını nasıl kazandıkları ve bu konuda örgün veya yaygın eğitimin nasıl daha etkili olduğu farklı bir araştırma konusudur. Öğretim üyelerinin katıldıkları spor etkinliklerine bakıldığında ise erkek ve bayan öğretim üyelerinin düzenli olarak en fazla yaptıkları spor yürüyüştür. Ülkemizde de belediyelerin son zamanlarda rekreasyon alanları hizmete açması koşu ve yürüyüş parkurlarının olması, bu parkurların rahat ve kolay olması, uzman nezareti gerektirmemesi bu aktivitenin fazla yapılmasının nedenlerinden bazıları olarak gösterilebilir. Yapılan araştırmalarda Arslan, öğretim üyelerinin fiziksel aktivite yapma oranlarının düşük olduğunu, öğretim üyelerinin haftalık fiziksel aktivite alışkanlıkları incelendiğinde 1. sırada % 48.3 yürüyüş aktivitelerinin geldiğini belirtmektedir. Üniversite öğretim üyelerinin en fazla katıldığı etkinliğin yürüyüş olduğunu belirtmiştir (Arslan vd., 2003:251). Öğretim üyelerine yapılan başka bir araştırma da % 52.2 yürüyüş yaptıklarını, futbol oynadıkları % 46.2 ve yürüdüklerini % 19.6 sıralamışlardır. Uludağ Üniversitesi personeli, sportif aktivitelerden en fazla oranla yürüyüş aktivitelerine

katılmaktadırlar (Koparan- Öztürk, 2002:263). Bayan öğretmenler, yürüyüş, yüzme sporunu tercih ederken, erkek öğretmenler de futbol, yürümek ve masa tenisini tercih ettikleri belirtilmiştir (Kaya- Tural, 2005:278).

Tablo5: Öğretim Üyelerinin Boş Zamanlarında Yaptıkları Sporun Cinsiyete Göre Dağılımı

SPOR ETKİNLİKLERİ	ERKEK			KADIN		
	Düzenli	Düzensiz	Hiç	Düzenli	Düzensiz	Hiç
	N - %	N - %	N - %	N - %	N - %	N - %
Yürüyüş	243 - 58,9	159 - 38,5	9 - 2,2	32 - 52,8	22 - 40	1 - 1,8
Futbol	75 - 18,1	220 - 53,3	117 - 28,3	2 - 3,6	7 - 12,7	46 - 83,6
Yüzme	36 - 8,8	269 - 65,1	108 - 26,2	3 - 5,5	32 - 58,2	20 - 36,4
Raket sporları	42 - 10,2	159 - 38,5	211 - 51,1	2 - 3,6	31 - 56,4	22 - 40
Açık alanda koşular	40 - 9,7	209 - 50,6	164 - 39,7	3 - 5,5	20 - 36,3	32 - 58,2
Voleybol	14 - 3,4	163 - 39,5	236 - 57,1	3 - 5,5	23 - 41,9	29 - 52,7
Basketbol	24 - 5,8	141 - 34,1	248 - 60	- - -	12 - 21,8	43 - 78,2
H. Oyunları/ M.dans	13 - 3,1	78 - 18,9	322 - 78	10 - 18,2	25 - 45,5	20 - 36,4
Bisiklet	22 - 5,3	165 - 39,9	226 - 54,7	2 - 3,6	18 - 32,7	35 - 63,6
Uzakdoğu sporları	14 - 3,4	38 - 9,2	361 - 87,4	1 - 1,8	4 - 7,3	50 - 90,9
Avcılık/atıcılık	14 - 3,3	71 - 17,2	328 - 79,4	- - -	2 - 3,6	53 - 96,4
Vucüt geliştirme	10 - 2,4	51 - 12,4	351 - 85	- - -	2 - 3,6	53 - 96,4
Kayak	17 - 4,1	65 - 15,8	331 - 80,1	- - -	11 - 20	44 - 80
Bowling	5 - 1,2	43 - 10,5	365 - 88,4	2 - 3,6	11 - 21	42 - 76,4
Dağcılık/kampçılık	6 - 1,5	67 - 16,2	340 - 82,3	- - -	6 - 10,9	49 - 89,1
Kürek/yelken	2 - 0,5	14 - 3,4	397 - 96,1	- - -	1 - 1,8	54 - 98,2
Binicilik	2 - 0,5	27 - 6,5	382 - 92,5	- - -	- - -	55 - 100

Spor tercihinde her ne kadar cinsler arası fark görülme de, bayanlar fırsat buldukça düzensiz olarak; yüzme, raket sporları ve voleybol gibi daha yumuşak ve güç gerektirmeyen sporlar yaparken erkekler ise; yüzme, futbol ve açık alanda koşular ilk sırayı almaktadır.

Vücut geliştirme, atıcılık, avcılık, dağcılık, kayak, binicilik bayanlarda hiç yapılmazken, erkeklerde belli oranlarda yapılmaktadır. Buda spor tercihinde cinsiyetin etkili olduğunu göstermektedir. Erkekler daha çok macera ve kuvvet gerektiren sporları tercih etmektedir (Voigt, 1998:108).

Bu görüşe katılmakla beraber öğretim üyelerince diğer sporlara göre daha fazla yapılan yürüyüş, yüzme, raket sporları, voleybol ve açık alanlarda koşular daha çok ailelerle (eş- çocuk) beraber yapılabilen sporlar olmasından dolayı daha fazla yapıldığı söylenebilir.

Tablo:6 Öğretim Üyelerinin Spor Faaliyetlerini Nerede Yaptıkları

Spor yap. yer	Her zaman	Sıklıkla	Ara sıra	Nadiren	Hiç	Toplam
	N - %	N - %	N - %	N - %	N - %	N - %
Evde	34 - 7,3	48 - 10,3	81 - 17,3	113 - 24,1	192 - 41,0	468 - 100,0
Ünv.Spor Tes.	32 - 6,8	81 - 17,3	97 - 20,7	107 - 22,9	151 - 32,3	468 - 100,0
Özel Spor Tes.	21 - 4,5	52 - 11,1	91 - 19,4	100 - 21,4	204 - 43,5	468 - 100,0
GS. İl M..Tes.	2 - 0,4		39 - 8,3	88 - 18,8	320 - 68,4	468 - 100,0
Doğada	89 - 19,0	153 - 32,7	154 - 32,9	50 - 10,7	22 - 4,7	468 - 100,0

Öğretim üyelerinin spor etkinliklerine nerede katıldıklarına bakıldığında özel spor tesislerini “hiç kullanmama” oranı % 42.9 olarak görülmektedir. Özel spor tesislerinin öğretim üyelerince “arasıra ve nadiren” kullanıldığını görmekteyiz. Buradan, üniversite spor tesislerinin öğretim üyelerine yeterli geldiğini söylemek mümkündür. Yapılan araştırmalarda Doğu Anadolu Bölgesi’nde çalışan öğretmenlerin çoğunlukla özel spor tesislerinde spor yaptıklarını belirtmişlerdir. Özel spor tesisi sadece futbol halı sahaları olarak görülmektedir. İkinci en yüksek oranda ise, doğada yapılan spor etkinlikleridir (Öcalan, 1996:41).

Gençlik Spor İl Müdürlüğü tesisleri ilde yaşayan tüm bireylere spor hizmeti sunmak amacıyla kurulmuştur. Öğretim üyelerinin % 67.1’ nin bu tesislerden hiç istifade etmedikleri görülmektedir. Bunun nedeni olarak, üniversitelerin bulunduğu kampüslerde spor tesislerinin yeterli oluşu ve üniversitelerin yerleşim yerlerinin il merkezi dışında olmaları ile açıklanabilir. Öğretim üyelerinin % 95.3’ ünün spor yapmak için doğayı kullandıkları görülmektedir. Öğretim üyelerince en çok tercih yapılan aktivite yürüyüştür. Yürüyüşünde tek yapıldığı yer doğadır.

Spor Yapma Amaçları

Bireyleri spor yapmaya iten nedenlerin araştırılması, bir dizi yönetsel zorluk içerir. Bu, insanların hangi gereksinimler doğrultusunda spor yaptıklarına ilişkin sorular içinde geçerlidir. Burada, gereksinimler belirleyici bir rol oynamaktadır. İnsanı spor yapmaya iten nedenleri ve amaçları incelersek, sporun kendisini de tanımış oluruz. Birçok araştırma, bu soruya cevap bulmak için yapılmıştır. Bireyleri spor yapmaya iten nedenler bazen çok farklı bazen de çok benzerdir. Bunları şöyle sıralayabiliriz: Spordan zevk alma, eğlence, haz, neşe, sağlıklı olma veya sağlığı korumak, kendini gerçekleştirme, yeni deneyimler ve arkadaşlar kazanma, sosyal ilişki kurma çabası, maddi ve kişisel kazanç, kendini gösterme, zayıflama, mutlu olma, stres ve hastalıklara karşı direnç kazanma, gençlik, güzellik elde etme olarak sıralanmıştır. Boş zamanın ortaklaşa ve aktif biçimde gerçekleştirilmesi şeklinde sıralanabilir (Voigt, 1998:112).

Sporun, bireyin fiziksel, psikolojik dinamizmine olan katkısının yanında, toplumsal ve çalışma hayatına getirdiği katkı da bugün birçok bilim tarafından kabul edilmektedir. Bireylerde kendine güven, grup bilinci, toplumsal dayanışma, paylaşma gibi özelliklerin gelişmesi ve yerleşmesini sağlayan spor, sosyalleşme ve toplumun kültür seviyesinin yükselmesine de aracılık etmektedir (Erkal, 1998:142).

Günümüzde spor ve spor etkinliklerinin büyük bir çoğunluğu, boş zaman sporu haline gelmiştir. Boş zamanlarında sportif faaliyetleri tercih eden insanların sayısının

diğer faaliyetlere katılanların sayısından daha fazla olduğu belirtilmektedir (Yetim, 2000:173). Boş zamanlarda sportif faaliyetlere aktif katılmayı tercih etme oranının yüksek olmasındaki temel nedenler, sporun kişisel ve toplumsal özelliklerinden ve faydalarından kaynaklanmaktadır, denilebilir.

Günümüzde spor yapan kişilerin spor yapma amaçlarına bakıldığında sporun sağlığı koruma, zevk ve eğlence olması, çalışma verimini artırması, sosyal ve yeni arkadaş çevresi oluşturması gibi nedenler sıralanmaktadır. Spor yapmaya iten arka plandaki nedenler ise, boş zamanın olması, yaşlılık, rekabetçi çıkarlar ve hastalıklar olarak sıralanmaktadır (Voight, 1998:94).

Öğretim üyelerinin spor yapma amaçlarına bakıldığında “sağlığımı koruma isteği” spor yapma amaçları içerisinde en yüksek oranla yapılmaktadır. Sağlığımı koruma isteğimden dolayı spor yapıyorum fikrine “tamamen katılanların ve katılanların” oranı %95.1 olarak görülmektedir. Bu sonuç, öğretim üyelerinin sporu ve faydalarını bilerek ve isteyerek yaptığını göstermektedir. Düzenli yapılan fiziksel aktivitenin sağlık için önemi konusunda uluslararası bir görüş birliği sağlanmıştır (Arslan vd., 2003:250). Yapılan egzersizin toplum sağlığının geliştirilmesinin yanında bireylerde başta kalp hastalıkları, şişmanlık, kemik erimesi, şeker, kolesterol gibi birçok hastalığın önlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Koriska- Casperson, 1997:5-9).

“Sporu zevk aracı olarak görmem” ibaresine öğretim üyeleri % 68.6 oranıyla katılmaktadırlar. Çünkü, sporun temelinde eğlence, haz ve sonuçta mutluluk ve iyi olma hali yatmaktadır. Spor yapmak, bireylerde belirli bir süre sonra bir alışkanlık haline gelmektedir. Bu alışkanlığı kazanan bireyler sporu bıraktıktan sonra hayatlarında belli bir eksiklik hissederler. “Spor yapmak bir alışkanlıktır” ibaresine öğretim üyeleri % 47.0 oranıyla katılmakta iken, bu konuda fikir beyan etmeyen öğretim üyeleri ise % 21.4 olarak görülmektedir. Bu görüşe katılmayanların % 31.4’ i de alışkanlık olmasa da yine de spor etkinliklerine katılım demektedirler.

“Boş zamanları değerlendirmede iyi bir arkadaş” olmasına öğretim üyeleri %72.0 oranıyla katılmaktadırlar. Boş zamanlarda yapılan faaliyetlerden en fazla katılan etkinlik spor etkinlikleri olarak görülmektedir. “Yeni arkadaşlar edinme de yardımcı olmasına” öğretim üyeleri % 42.3 oranıyla katılmaktadırlar ve % 25.2 oranıyla da bu konuda görüş beyan etmemiştir. Spor etkinliğine genelde bireyler kendi arkadaş grubuyla beraber katılmakta veya yalnız katılmaktadırlar.

Yine “çevremde sporla ilgilenen insanların olması” na da öğretim üyeleri pek katılmaktadırlar. Bu görüşe katılmayan öğretim üyelerinin oranı % 46.2 ve bu konuda fikir beyan etmeyen % 20.3 oranı dikkat çekmektedir. Çevremde spor yapan bireyler

olduğu için ben de spor etkinliklerine katılıyorum ibaresine katılanların oranı ise % 33.6 olarak görülmektedir. Sporun bireylerde “çalışma verimini arttırdığına olan inancım” ibaresine de öğretim üyeleri % 77.8 oranıyla katılmaktadırlar.

Tablo7 Öğretim Üyelerinin Spor Yapma Amaçları

Spor Yapma Amaçları	Tamamen Katılıyor	Katılıyor	Fikrim Yok	Katılmıyor	Kesinlikle Katılmıyor	Toplam
	N - %	N - %	N - %	N - %	N - %	N - %
Sağlığını koruma isteği	258- 55.1	187 - 40.0	11 - 2.4	7 - 1.5	5 - 1.1	468 100.0
Sporu hayattan zevk alma aracı görmem	94 - 20.1	227 - 48.5	50 - 10.7	64 - 13.7	33 - 7.1	468 100.0
Alışkanlık haline geldi	46 - 9.8	174 - 37.2	101 -21.6	110 -23.5	37 - 7.9	468 100.0
Boş zamanları değ. iyi bir arkadaş olması	62 - 13.2	275 - 58.8	57 -12.2	54 - 11.5	20 - 4.3	468 100.0
Yeni arkadaşlar edinmede yardımcı ol.	22 - 4.7	129 - 27.6	119 -25.4	131 -28.0	67 -14.3	468 100.0
Çevremde sporla ilgi	12 - 2.6	145 - 31.0	95 -20.3	151 -32.3	65 - 13.9	468 100.0
Çalışma verimini arttırdığına inanmam	95 - 20.3	269 - 57.5	47 -10.0	34 - 7.3	23 - 4.9	468 100.0
Zararlı alışkanlıklardan uzak tutması	91 - 19.4	228 - 48.7	72 -15.4	47 -10.0	30 - 6.4	468 100.0
Sporu sevdiğimden	113 -28.4	248 - 53.0	48 -10.3	27 - 5.8	12 - 2.6	468 100.0

Spor bireyleri “zararlı alışkanlıklardan uzak tutması” öğretim üyeleri % 68.1 oranıyla katılmaktadırlar. Spor yapan insanların sağlığa olan etkilerini bildiklerinden dolayı zararlı alışkanlıklardan olan içki, sigara gibi kötü ve zararlı alışkanlıklardan da spor sayesinde uzak kalabilirler. “Sporu seviyorum” ibaresine öğretim üyelerinin katılma oranı da % 82.2. olarak görülmektedir. Öğretim üyelerinin genel olarak sporun bireye kazandırdıklarının bilincinde olduklarından dolayı, sporu ve spor etkinliklerini sevdiğini belirtmişlerdir.

Sonuç olarak spor yapmanın en önemli nedeni; sağlık, fitnes olarak görülürken ikinci derecede en önemli neden de; eğlence, şaka, neşe, sporu sevme olarak görülmektedir. Yine ayrıca sporun insanı dinlendirdiği, hayata ve güne yeniden daha dinç ve sağlıklı hazırladığı, çalışma ve iş yapma verimini ve kapasitesini arttırdığı görülmektedir

Öğretim Üyelerinin Yapmak İstedikleri Spor Branşları

Öğretim üyelerine imkan verildiğinde ya da şartları uygun olduğunda hangi spor branşlarını yapmak istersiniz şeklinde açık uçlu bir soru yöneltilmiş ve spor branşını yazmaları istenmiştir. Bu soruya cevap vermeyenlerin oranı % 23.5’ tir. Yüzme ve su sporlarının öncelikli olarak oranı % 23.7, futbol % 11.3, % 9.6 ile kort tenisi olarak görülmektedir. Öğretim üyelerinin yapmak istedikleri spor branşının çok çeşitli (25 spor branşı) olduğunu söylemek mümkündür.

Yürüyüş, basketbol, kayak, dağcılık ve uzakdoğu sporları gibi sporlarda %2

oranlarında öğretim üyelerince yapılmak istenmektedir. Yüzme ve su sporlarının % 23.7 gibi bir yüksek oranla görülmesi öğretim üyelerinin bu spor branşının faydalarını bilmeleri ile açıklanabilir. Yüzme sporu yapılması zevkli, heyecan verici bir spordur. Yüzmenin diğer spor branşlarından farklı olarak tüm vücudu aynı anda çalıştırması gibi bir özelliği vardır. Vücuttaki bütün sistemler (solunum, dolaşım, sinir sistemi, iskelet sistemi, kaslar, eklemler) uyumlu ve düzenli bir şekilde çalışır. Ayrıca spor branşları içerisinde uygulanması en zevkli spor branşı olduğunu söylemek mümkündür (<http://www.bilimselyuzme.com>).

Tablo 8: Öğretim Üyelerinin İmkan Verildiğinde Yapmak İstedikleri Spor Etkinlikleri

	BAYAN		ERKEK		TOPLAM	
	N	%	N	%	N	%
Cevap vermeyenler	9	16,4	101	24,5	110	23,5
Yüzme ve su sporları	14	25,5	97	23,5	111	23,7
Futbol	1	1,8	52	12,6	53	11,3
Kort tenisi	10	18,2	35	8,5	45	9,6
Voleybol	3	5,5	9	2,2	12	2,6
Uzakdoğu sporları	1	1,8	10	2,4	11	2,4
Jimnastik- step	1	1,8	1	0,2	2	0,4
Yürüyüş	8	14,5	27	6,5	35	7,5
Basketbol	3	5,5	17	4,1	20	4,3
Balıkçılık	-	-	2	0,5	2	0,4
Halk oyunları	1	1,8	3	0,7	4	0,9
Kayak	-	-	13	3,1	13	2,8
Bowling	3	5,5	1	0,2	4	0,9
Avcılık- atıcılık	-	-	6	1,5	6	1,3
Masa tenisi	-	-	4	1,0	8	1,7
Bisiklet	-	-	2	0,5	4	0,9
Araba yarışları	-	-	4	0,2	4	0,9
Doğa sporları	-	-	4	0,2	4	0,9
Güreş	-	-	2	0,5	2	0,4
Bilardo	-	-	2	0,5	2	0,4
Dalgıçlık	-	-	1	0,2	1	0,2
Binicilik	-	-	1	0,2	1	0,2
Koşu	-	-	7	1,7	7	1,5
Dağcılık	-	-	11	2,7	11	2,4
Buz pateni	1	1,8	-	-	1	0,2
Golf	-	-	1	0,2	1	0,2
TOPLAM	55	100	413	100	468	100

Sonuç

Spor, sosyal bir ölçü olarak boş zamanların değerlendirilmesinde önemli bir yer tutmaktadır. Örneklem grubunu oluşturan öğretim üyelerinin boş zaman değerlendirmelerinde de spor, önemli bir yer tutmaktadır. Öğretim üyelerinin % 6' sı "hiçbir" şekilde spora zaman ayıramadığını belirtirken, diğer büyük çoğunluğun değişik sıklıklarda spor yaptıkları görülmüştür. Toplumun üst ve ortanın üstü sosyo-ekonomik

statüsü içerisinde yer alan öğretim üyeleri spor etkinliklerine “her zaman, sıklıkla” yüksek oranlarda izledikleri görülmüştür. Cinsiyet değişkenine göre spor yapma oranlarına bakıldığında; erkek öğretim üyelerinin spor etkinliklerine katıldığı, bayanların ise daha düşük oranlarda spor etkinliğine katıldığı görülmektedir. Bu oran Türkiye’de yapılan araştırmalardaki sonuçlardan daha yüksek oranlardadır. Kadının toplum içerisindeki sorumlulukları, akademik çalışmaları dersler ve danışmanlıklar gibi sebeplerden dolayı “nadiren” sportif etkinliklere katılmaktadırlar.

Genç öğretim üyeleri (30 yaş altı) “her zaman” daha yüksek oranlarda spor yaparken orta yaş grubu 31 ve üstü yaşlardaki öğretim üyeleri ise “arasıra” spor etkinliğine katılmaktadırlar. Araştırmalarda, yaşla birlikte spor etkinliklerine katılma oranında bir azalma olduğu belirtilmiştir.

Öğretim üyelerinin unvanları ile spor etkinliğine katılma sıklıkları arasında istatistiksel bir farklılık görülme de “her zaman” bu etkinliğe yardımcı doçent kadrosundaki öğretim üyelerinin yüksek oranlarda olduğu görülmüştür. Profesör kadrosundaki öğretim üyelerinin “nadiren” spor etkinliğine katılmaktadırlar.

Öğretim üyelerinin yaptıkları spor etkinliğine bakıldığında; erkek öğretim üyeleri daha çok yürüyüş yapıp, futbol oynarken, kadın öğretim üyeleri yürüyüş, halk oyunları ve modern danslar gibi sporları tercih etmektedirler. Kadınlar; avcılık, vücut geliştirme, kayak, dağcılık, kürek ve binicilik gibi faaliyetlere hiç katılmadıkları görülmüştür.

Öğretim üyeleri sportif faaliyetleri sırasıyla; doğada, üniversite tesislerinde, evde, özel spor tesislerinde, Gençlik Spor İl Müdürlüğü tesislerinde yaptıkları görülmektedir.

Spor yapma nedenleri olarak; “sağlığını koruma isteği” öncelikle yer alırken, diğer nedenler de; spor yapmayı sevme, iş verimini arttırdığına inanma, zararlı alışkanlıklardan uzak tutması, boş zaman değerlendirme iyi bir arkadaş olması gibi nedenler sıralanmaktadır.

İmkan verildiğinde kadın öğretim üyeleri; yüzme, kort tenisi ve açık alanlarda yürüyüş yapmayı tercih ederken, erkek öğretim üyeleri; yüzme, futbol ve tenis gibi spor dallarını tercih etmektedirler.

Öneriler

Araştırma sonuçlarına dayanarak aşağıdaki önerilerin yapılması uygun görülmüştür. Tüm çalışanlarımızın ve özellikle öğretim üyelerimizin sağlığı, mutluluğu ve verimliliği toplumumuzu yakından ilgilendirmesi ve önemliliği kabul edildiğinde, spor aktivitelerine katılmayan öğretim üyelerinin rekreatif nitelikli spora yaklaşımlarındaki bu olumsuz tablonun oluşmasında etken

olabilecek sosyo-kültürel, ekonomik, psikolojik, çevresel ve biyolojik faktörlerin araştırılması gereklilik arz etmektedir. Konu ile ilgili motivasyonun önemi kabul edilerek, öğretim üyelerini spora teşvik edici etkenlerin belirlenmesi ve uygulamaya konulması, ileriye yönelik önemli bir gereklilik oluşturmaktadır.

Rektörlük, Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı, spor organizasyonları planlarken öğretim üyelerinin katılabileceği organizasyonların yapılması öğretim üyelerinin bu etkinliğe katılmalarında etkili olacağı düşünülmektedir. Üniversite kampüsleri içinde rekreasyon nitelikli yürüyüş, koşu parkuru, bisiklet, kort tenisi açık spor alanlarının ve yüzme havuzunun yapılması öğretim üyelerinin spor etkinliğine katılmasını arttırmada önem arz edecektir.

KAYNAKLAR

- Abadan M., *Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Faaliyetleri*, A.Ü.Yayıncılık, Ankara, 1961.
- Açıkada C., Ergen E., *Bilim ve Spor*, Büro Tek Ofset Matbaacılık, Ankara, 1990.
- Arslan C., Koz M., Gür E., Mendeş B., “Üniversite Öğretim Üyelerinin Fiziksel Aktivite Düzeyleri ve Sağlık Sorunları Arasındaki İlişkinin Araştırılması”, *Fırat Üniv., Sağlık Bil. Ens. Dergisi*, 17/4, Elazığ, 2003.
- Aytaç Ö., *Elazığ’ın Mustafapaşa Mahallesinde Oturan Aile Başkanlarının Boş Zaman Etkinliklerinin Sosyolojik Açısından İncelenmesi*, Fırat Üniv., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, 1991.
- Çamlıyer H., “Spor ve Serbest Zaman Eğitimi”, *1. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu*, Aralık-1992, İzmir, M.E. Basımevi, Ankara, 1992.
- Erkal, E. M., *Sosyolojik Açısından Spor*, İkinci Baskı, Türk Dünyası Araştırma Vakfı, Kutsan Matbaacılık, İstanbul, 1992.
- Eurofit Pour Adultes, *Evaluation de L’aptitude physique en relation avec lasente*, Council of Europe Publishing, 1995.
- Erkan N., “Yaşam Boyu Spor”, *GSD*, Ankara, 1982.
- Finney, C., *Rekreation Its Effect On Productivity Rekreation Management*, December / January, 1979.
- Hergüner G., Serarslan M.Z., “Kadınların Spor Yapmalarını Etkileyen Sosyo-Kültürel Faktörler”, *Dinamik Spor Bilimleri Dergisi*, 2. Spor Bilimleri Kongresi Özel Sayısı, Marmara Üniv. Bed. Eğt. Spor B., 1997, V:1, Sayı:2, Haziran, 2000.
- Heinemann K., “Einführung in Die Soziologie”, *Des Sport 3. Erw.u. Verb. Auff-Schondorf*, Hoffmann, 215, 1990.

- Hoffman, A., *Tatsachen Über Deutschland*, Braunschweig, 1992.
- Passmore A., French D., “Development and Administration of a Measure to Assess Adolescents’ Participation”, *Adolescence*, 36(141) pp.67-75, Spring 2001.
- İmamoğlu A.F., “İkibinli Yıllara Doğru Türk Sporu Üzerine Bazı Gözlemler”, *G.Ü.Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt:8, Sayı:1, Ankara, s.9, 19, 1992.
- Karaküçük, S., *Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme*, Ankara, 1995.
- Karaküçük, S., “Boş Zamanları Değerlendirme ve Sporun Topluma Yaygınlaştırılması”, *Spor Yorum Dergisi*, Ankara, Şubat- 1993.
- Kaya K., Tural Y., “Öğretmenlerin Boş Zamanlarında Sosyal ve Kültürel Etkinliklere Katılımları İle İlgili Tutumları (Isparta Örneği)”, *Süleyman Demirel Üniv., İ.İ.B.F.*, C:10, S:2, 2005
- Kılbaş Ş., *Gençlik ve Boş Zaman Değerlendirme*, Anaca Yayınları, Adana, 2001.
- Kraus R., “Recreation and Leisure in Modern Society”, *TACC*, USA, 1971.
- Kutlu, M., Öcalan, M., “Elazığ İli Orta Öğretim Öğretmenlerinin Boş Zamanlarını Değerlendirmeleri”, *Hacettepe Ü., Spor Bil. III.Ulusal Kongresi*, Ankara,1994.
- Köknel Ö., *İnsanı Anlamak*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1993.
- Koparan Ş., Öztürk F., “Uludağ Üniversitesi Personelinin Üniversitenin Sportif Olanaklarından Yararlanma Düzeyleri”, *Uludağ Ü., Eğt. F. Dergisi*, 15/1, 2002.
- Koriska, A.M., Caspersan, C.J., “Introduction to Collection of Physical Activity Questionnaires” *Med. Sci. Sports Exerc.*, 29, 1997.
- Lumpken Angola, *Pyhsical Education And Sport A Contemporary Introduction*, Times Mirror/Mosby College Publishing, Missouri, 1990.
- Öcalan, M., *Doğu İl Merkezinde Görev Yapan Öğretmenlerin Boş Zamanlarında Yaptıkları Faaliyetler ve Sporun Yeri*, Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, 1996.
- Özbek, M., *Popüler Kültür ve Orhan Gencebay Arabeski*, İletişim, İstanbul, 1999.
- Pulur, A., “Üniversitede Görev Yapan Öğretim Elemanları ve İdari Personellerin Boş Zamanlarının Sporla Değerlendirme Eğilimlerinin Araştırılması (Kırıkkale Üniv. Örneği)”, *Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi Bildiriler Kitabı*, Ankara, Ekim -2003.
- Sunay H., *Türkiyede Sporun Yaygınlaştırılması*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları 3526, Sayı:147, 2000.
- Tezcan M., *Sosyolojik Açından Boş Zamanların Değerlendirilmesi*, A.Ü. Yayını, Ankara, 1982.
- Yetim A. A., *Sosyoloji ve Spor*, Topkar Matbaacılık, Ankara, 2000.
- Voigt Dieter, *Spor Sosyolojisi*, (Çev: Ayşe Atalay), Alkım Yayınları, İstanbul, 1998.